

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 897196/3

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב דניאל אדרי – אב"ד, הרב בן ציון הכהן רבין, הרב אלעד עלי

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד זיו גרובר)

נגד

הנתבעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד [א'])

הנדון: החזקת ילדים – הסדרי שהות – בקשה למשמורת משותפת

פסק דין

בפנינו תביעת האב שעניינה קבלת משמורת משותפת על הבן [מ'].

התקבל תסקיר משירותי הרווחה הממליצים על משמורת משותפת. בית הדין שמע את טענות ומענות הצדדים ובאי כוחם. בא כוח האישה חקר את העובדת הסוציאלית "ישר והפוך" וזאת בלשון המעטה.

כידוע (עיין בגטין לו, א והרמ"א בשולחן ערוך חושן משפט סימן ר"צ סעיף א') בית הדין הינו אביהם של יתומים, ובבית הדין הרבני הדבר בא לידי ביטוי בעיקר בהקשר של דיונים על משמורת והסדרי שהיה.

על בית הדין מוטלת האחריות שבמהלך הפירוד ולאחר הפירוד הפגיעה בילדים תהיה המועטה ביותר בנסיבות המצערות של פירוד ההורים.

כשיש חילוקי דעות בין הצדדים והאשמות הדדיות על מסוגלות הורית וכדומה, פונה בית הדין לאנשי המקצוע המומחים בסוגיות אלו, שבדרך כלל הם אנשי שירותי הרווחה, העובדים הסוציאליים ופקידי הסעד. מומחים אלו הם כידא אריכתא (יד ארוכה = ארמית) של בית הדין. הם מבצעים את הבדיקות הנדרשות ללבן את הסוגיה שעל הפרק, בדיקה העשויה לכלול פגישה או מספר פגישות עם הילדים או חלקם, וכן עם ההורים. המומחים מגישים לבית הדין תסקיר בו מופעים עיקרי העובדות וכן המלצות של אנשי המקצוע. תסקירים אלה אינם כמובן החלטה שיפוטית אלא הם המלצה של אנשי המקצוע לבית הדין, איך לפי דעתם צריך לנהוג במקרה הנדון. בית הדין בוחן את ההמלצות בהקשר הכללי של התיק הנדון ולאחרי שמיעת הצדדים ובאי כוחם, ומחליט האם לאמץ את ההמלצות במלואן או בחלקן ובפעמים נדירות אף לדחות את אותן המלצות, הכל תוך בחינת טובתם של הילדים.

יתכן ופעמים יכתבו בתסקיר דברים שאינם לרוחם של הצדדים, ואולי אף אינם מדויקים ואף הפרשנות של העובד הסוציאלי אינה נכונה (לדברי אחד הצדדים או לשניהם), אך בית הדין עשוי להחליט לקבל את ההמלצות וזאת מתוך ראיית טובת הילד והבנה שקיום ההמלצות הוא הדבר הטוב ביותר לילד הן אם מדובר בעניין המשמורת, והן בעניין הסדרי הראיה וחינוך הילד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועיין בפסק דין מבית הדין הגדול בתיק 970523/9 של הדיינים הרה"ג יצחק אלמליח, הרה"ג אליהו הישיריק, הרה"ג אברהם שינדלר, בעניין בורר או שירותי הרווחה שהואצלו להם סמכויות בענייני הילדים – ידא אריכתא של בית הדין ותו לא.

ואעתיק קטע מסכם בעניין שהובא בפסק הדין הנ"ל:

סיכומם של הדברים הובא בספרה של פרופ' סמדר אוטולנגי, בורות דין ונוהל (חלק א, מהדורה רביעית תשס"ה – 2005 עמ' 164):

"מה לגבי תביעה להחזקת הילדים? הגישה הכללית לעניין זה היא בשלילה.

ההנמקה לכך היא כי בית המשפט הוא שיקבע את מקום החזקת הילדים בהסתמך על עקרון טובת הילד וזאת בהתעלם מכל הסכם נוגד אחר בין הצדדים. יש לזכור את הוראת סעיף 24 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב – 1962, לפיה: 'היו הורי הקטין חיים בנפרד [...] רשאים הם להסכים ביניהם על מי מהם תהא האפוטרופסות לקטין, כולה או מקצתה, מי מהם יחזיק בקטין'.

מהוראה זו משתמע כי נושא החזקת הקטינים מצוי גם הוא בתחום סמכותם ההסכמית של הצדדים. ברם, בהמשך הסעיף נאמר כי 'הסכם כזה טעון אישור בית המשפט, ומשאושר, דינו לכל עניין זולת ערעור כדין החלטת בית המשפט'. בגלל הצורך באישור בית המשפט להסכם זה, ברור כי עניין זה אינו מצוי בתחום האוטונומיה המוחלטת של הצדדים, ולכן גם לא יוכלו למוסרו להכרעת בורות. " (הדגשות אינן במקור).

הדברים הנ"ל מתוך הפסיקה המשפטית, חדים וברורים ומצטרפים לדעת הפסיקה ההלכתית בעניין זה.

העולה מכך הוא, שאין מי שבידו ה"בעלות" על "טובת הילד" ועל כל ענייני הילד, זולת בית הדין הרבני (או ביהמ"ש), גם לא האב ולא האם ולא כל "בורר" שהוא, גם אם הוסכם עליו בין הצדדים. גם כאשר בית הדין (או ביהמ"ש) מעבירים את הטיפול השוטף בעניינים אלו לידי פקידי הסעד, אין זה אלא על בסיס של סעיפים 19 ו-68 לחוק הכשרות המשפטית וגם אז מעמדם הוא כידו הארוכה של הרשות השיפוטית, הא ותו לא. אין הם באים "במקום" בית הדין (או ביהמ"ש) אלא כמסייעים להם, אך בית הדין היה ונשאר כל העת כגורם הקובע המחליט והמטפל, ובסמכותו לבטל או לאשר כל החלטה של פקיד הסעד שמונה על ידו.

כפי האמור, לכל אורך השנים בהיותם של הילדים קטינים, בית הדין הוא – והוא בלבד – האחראי הבלעדי לטובת הילד ולכל ענייניו, והוא הממונה היחיד על פי ההלכה ועל פי החוק על שמירת שלום הקטינים וטובתם. כל זאת גם אם בשטח מבוצעת העבודה על ידי פקיד סעד או כל אדם אחר. אלו יכולים לפעול רק כידו ושליחותו של בית הדין אך לא במקומו.

דברים אלו יפים ונכונים גם למקרה דידן.

כמו כן, בית הדין עבר על תגובת בא כוח האישה לתסקיר והם הם הדברים שהושמעו היום בחקירת העובדת הסוציאלית, וגם אם נקבל את הטענות של בא כוח האישה כי בתסקיר ישנם אי דיוקים וגם נפלו טעויות הן בעובדות והן בפרשנות של הדברים ששמעה העובדת הסוציאלית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מהצדדים, עדיין אין בדברים אלו בכדי לשנות את התרשמות בית הדין ששני ההורים הם הורים אחראים, מטיבים עם הילד, אוהבים ונותנים לילד מעל ומעבר, ומשתפים פעולה לפחות בשנה האחרונה בכל הקשור לילד ופסקו המלחמות שהיו בעבר. בעניין זה אין חולק. גם בא כוח האישה, בא כוח האיש והעובדת הסוציאלית מסכימים ששני ההורים טובים, אחראים ומטיבים עם הילד.

בית הדין שקל את בקשות שני ההורים בעניין המשמורת על בנם. האב מעוניין במשמורת משותפת ובהגדלה זמני השהות עם הילד והאם מעוניינת במשמורת בלעדית.

בשיקולי ההמלצה לענייני משמורת על בית הדין לבחון מי מההורים מסוגל יותר לדאוג בצורה מותאמת ומיטיבה לצרכי הילד, פיזית, חומרית ורגשית. יש לבדוק האם ההורה המשמורן מעודד קשר של הילד עם ההורה השני ונמנע מלהסיתו כנגדו, וכן מעודד קשר עם המשפחה המורחבת.

במקרה הנדון, התרשמנו כי לשני ההורים קשר טוב ותקין עם בנם [מ']. שני ההורים מתפקדים בצורה מיטיבה ואחראית, ולמרות בעיות תקשורת ביניהם הם משתדלים לשים את טובת בנם [מ'] במרכז ולכבד את החלטות בית הדין לגבי זמני השהות ועוד.

הרושם שהתקבל בבית הדין הינו כי שני ההורים ראויים ומתאימים לשמש משמורנים על ילדם ומאחר והילד מעוניין לשהות בקרבת שניהם, אנו מחליטים על משמורת משותפת.

המשמעות של משמורת משותפת הינה אחריות והחלטות משותפות של שני ההורים בנוגע לקטין. באמצעות ההכרזה על משמורת משותפת מועבר למשפחה המסר ששני ההורים מתאימים וטובים וראויים לגדל את בנם, דבר שבא לידי ביטוי במצב הרצוי של הילד לקשר עם שני הוריו.

חשוב ששני ההורים יתמכו בקשר של הילד עם ההורה השני וימנעו מהסתות, ולא כפי שאמר בא כוח האישה שאם עד היום היה קשר מצוין יתכן שבמשמורת משותפת יתחילו להתעורר בעיות. בית הדין לא מבין למה עניין המשמורת המשותפת עלול ליצור מלחמה כפי שאמר וחזר ואמר בא כוח האישה.

לילד [מ'] יש פינות משחקים בכל בית, מקום לישון בו, וחדר משלו. שני הבתים מאוד אסטטיים ונעימים לשהייה, יש לילד [מ'] קשר מצוין ואוהב עם המשפחה המורחבת משני הצדדים. בבדיקת התפקוד בבית הספר לא הועלו ממצאים המצביעים על מצוקה, אלא להיפך, הדיווחים העלו כי הוא תלמיד טוב וחברותי.

הילד [מ'] מבין שהוריו נפרדו-התגרשו ואין ספק שכבר הסתגל למעברים בין הבתים.

יש להוסיף על האמור שגם בא כוח האישה הסכים לכך שתהיה אחריות הורית משותפת, ורק סירב לקרא לכך משמורת משותפת (שורה 114 לפרוטוקול הדיון) נמצא שבמהות הדברים אין ויכוח בין הצדדים.

לאור האמור בית הדין קובע שהמשמורת על הילד [מ'] הינה משמורת משותפת.

בשולי פסק הדין

בית הדין מבקש לייחד כמה מילים בדבר התנהגותו של בא כוח האישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במהלך הדיון חקר בא כוח האישה את העובדת הסוציאלית שהגישה לבית הדין את התסקיר על הצדדים ובנם.

בא כוח האישה דיבר אל העובדת הסוציאלית בצורה מזלזלת ופוגעת, הן מבחינת תוכן הדברים ובעיקר מבחינת הצורה בה הם נאמרו. צורת דיבור כזו אינה מקובלת בבית הדין בכלל, ובפרט כלפי עובדת סוציאלית שעושה את מלאכתה, מלאכת קודש, באופן מקצועי.

בא כוח האישה שכח שהעובדת הסוציאלית איננה צד בדיון. היא גורם מקצועי בלתי תלוי המשמש כידו הארוכה של בית הדין, וגם כאשר המלצותיה אינן לרוחו, ובית הדין מאפשר לו לחקור את העובדת הסוציאלית, עליו לנהוג בעובדת הסוציאלית במלא הכבוד הראוי והמתבקש.

התנהגותו שלוחת הרסן של בא כוח האישה הפריעה לבית הדין לנהל את הדיון ולהגיע לחקר האמת, הפריעה לעובדת הסוציאלית, עורכת התסקיר, לענות לשאלות שהוצגו לה, והביאה למצב שבו גם הממונה על העובדת הסוציאלית, מנהלת היחידה הגב' חיה גירון שנכחה בדיון נאלצה להעיר שהתנהגותו של בא כוח האישה איננה ראויה ואף מזלזלת.

לאור התנהגות זו בית הדין נאלץ להעיר לבא כוח האישה, ומשזה לא עזר אף לגעור בו ולהתרות שאם ימשיך בהתנהלות זו בית הדין יאלץ להטיל עליו הוצאות אישיות ואף להפעיל כנגדו את תקנה נא.

בנוסף על כך מצד האישה נכחו באולם שני באי כוח, כאשר אחד מהם, שעל התנהגותו הערנו לעיל, חקר את העובדת הסוציאלית וניהל את הדיון מצד האישה, וחברו הדריך אותו והורה לו מה לומר. בא הכוח השני, המדריך, לאורך כל הדיון לחש לחברו, דבר זה נעשה ללא התחשבות במהלך הדיון, הוא לחש גם כאשר בא כוח האישה דיבר גם כאשר ענו לו, ואפילו כאשר בית הדין דיבר, עסק בא הכוח השני בלהסביר ולהדריך את חברו מה לומר ואיך להגיב.

התנהלות זו הפריעה לניהול הדיון הסיטה את תשומת לב הנוכחים, קטעה את דבריהם והסיחה את תשומת הלב. בית הדין העיר לבא כוח האישה מספר פעמים והדבר לא עזר, גם כאן בית הדין נאלץ להתרות בו שאם ימשיך בהתנהגותו בית הדין יאלץ להוציא אותו מאולם הדיונים.

בית הדין מתפלא על התנהגותם הבלתי מקצועית של באי כוח האישה. אולם הדיונים אינו המקום והדיון אינו הזמן בו עליהם להכין את עצמם לקראת הדיון. לשם כך נועדו מקומות וזמנים אחרים. אם מתעורר צורך דחוף להעיר הערה או להפנות את תשומת הלב של עמיתך לדבר, ניתן לעשות זאת על ידי כתיבת הערה או באופן חריג בקשה להפסקה קצרה בדיון, דרכים שאינן פוגעות במהלכו התקין של הדיון ולא מפריעות לבית הדין להגיע לחקר האמת.

בית הדין נאלץ להעלות את השאלה האם התנהגותו התוקפנית המזלזלת והפוגעת של בא כוח האישה כלפי העובדת הסוציאלית באה לחפות על כך שלא התכונן כראוי לדיון והיתה ניסיון להסיט את הדיון ולהלך אימים על העובדת הסוציאלית ואולי אף על בית הדין? ! אם זאת היתה מחשבתו של בא כוח האישה, בית הדין מבהיר לו שלא זו הדרך! על בית הדין מוטל החיוב "לא תגורו מפני איש" והתנהגותו של בא כוח האישה לא מעלה ולא מורידה. לבית הדין ברור שגם העובדות הסוציאליות שעושות את מלאכתן נאמנה לא ישנו את דרכיהן בגלל התנהגות לא ראויה של עורך דין זה או אחר. האמת והדאגה לקטין, לשלומו, רווחתו והתפתחותו התקינה הם אלו שמנחים את בית הדין ואת אנשי המקצוע העוזרים לו להוציא דין אמת לאמיתו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין מתרה בבא כוח האישה שאם יחזור על התנהגות כעין זו בעתיד, בית הדין יטיל עליו הוצאות אישיות כבדות ואף ישקול לבטל את ייצוגו.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום י"ט באייר התשע"ז (15/05/2017).

הרב אלעד עלי

הרב בן ציון הכהן רבין

הרב דניאל אדרי – אב"ד